

Gebiedsontwikkeling Dongeradielen

Verslag informatiebijeenkomst wateropgaven

Datum: 25 maart 2024
Tijd: 19.30 - 22.00
Locatie: MFA De Dobbe, Anjum

1. Opening

Gespreksleider Jaap Jepma heet de aanwezigen welkom en licht kort het programma van de avond toe. Deze informatieavond is de derde bijeenkomst van de Gebiedsontwikkeling Dongeradielen. Op 30 januari 2023 ging het over het Plan van Aanpak. Op 25 mei 2023 over bodemdaling door gaswinning. Vanavond staan de wateropgaven centraal. De afgelopen maanden is in beeld gebracht wat de wateropgaven in het plangebied zijn en wat er daarover van de gebiedscommissie verwacht kan worden.

Het eerste deel van de avond bestaat uit een presentatie door hydroloog Nynke Vellinga van Wetterskip Fryslân. Zij gaat in op de voornaamste opgaven voor het watersysteem in dit plangebied. Tussendoor is er kort ruimte voor informatieve vragen. Na dit plenaire deel is er gelegenheid om in gesprek te gaan bij diverse tafels voor aanvullende, verdiepende vragen.

Marga Waanders, voorzitter van de gebiedscommissie, licht toe waarom deze bijeenkomst langer op zich heeft laten wachten dan gedacht. Bij het in kaart brengen van de opgaven ging zorgvuldigheid voor snelheid. Door het onderzoek grondig uit te voeren kan nu een gedegen toelichting gegeven worden op de opgaven voor het watersysteem. De planning is om eind dit jaar met eerste ideeën voor oplossingen te kunnen komen. De analyse die vanavond wordt gepresenteerd is daarvoor de basis.

2. Presentatie wateropgaven

De presentatie bestaat uit drie delen: een inleiding, wateroverlast en verzilting.

Inleiding

Nynke Vellinga begint met een toelichting op het watersysteem. De hoogste gronden liggen aan zee, de laagste gronden liggen vooral rond Anjum. Voor de waterpeilen in de peilgebieden geldt in grote lijnen het zelfde. De stuw bij Wetsens scheidt het systeem in een oostelijk en westelijk deel. Hoge peilgebieden worden met opmalingen voorzien van water. Uit lage peilgebieden wordt overtollig water weggepompt. Met een inlaat bij Holwerd kan water in het systeem gebracht worden bij droogte of om door te spoelen tegen verzilting. Via het gemaal Dongerdielen bij Ezumazijl wordt het teveel aan water naar het Lauwersmeer gepompt.

Vervolgens licht Nynke de effecten van bodemdaling door gaswinning op het watersysteem toe. Basis hiervoor is de prognose van bodemdaling door gaswinning in 2050. Deze contouren kunnen veranderen als wordt besloten om gas te boren nabij Ternaard. De bodemdaling vertaalt zich in afnemende drooglegging en ontwateringsdiepte. Daardoor is er meer risico op wateroverlast en het maakt de grond plaatselijk minder geschikt voor landbouw. Ook zorgt bodemdaling voor een beperkte toename van verzilting.

Naast bodemdaling is ook gekeken naar de effecten van klimaatverandering op het watersysteem. Kort gezegd gaat het dan om nattere winters, drogere zomers, extremere buien en zeespiegelstijging, met meer wateroverlast, meer verzilting en minder aanvoer/meer droogteschade als gevolg.

De negatieve gevolgen van klimaatverandering en bodemdaling komen dus voor een deel overeen en kunnen daarom het beste in één gebiedsproces worden aangepakt.

Er zijn over deze inleiding geen vragen.

Wateroverlast

Wateroverlast betekent dat er water op het land staat in plaats van in de sloot, terwijl dat niet gewenst is. De provincie heeft normen vastgesteld grasland, akkerland en bebouwd gebied; hoe vaak en voor hoeveel procent mogen die onder water staan. Nynke licht deze toe. Wetterskip Fryslân heeft een inspanningsverplichting om aan deze normen te voldoen.

Uitgerekend is waar statistisch niet meer aan de normen wordt voldaan. Dat is in twee stappen gedaan. Eerst is berekend waar water op het land komt te staan (inundatie). Nynke toont kaarten waarop te zien is waar dat het geval is. Vervolgens zijn deze berekeningen getoetst aan de normen. Daarmee worden de knelpunten zichtbaar, waar niet aan de normen voldaan wordt. Ook deze zijn op kaart gezet.

Voor zowel de inundatie als de knelpunten zijn steeds drie situaties in beeld gebracht:

- De referentiesituatie (vóór bodemdaling door gaswinning en klimaatverandering)
- De situatie met klimaatverandering maar zonder bodemdaling
- De situatie met klimaatverandering en met bodemdaling

Op de kaarten is duidelijk te zien dat in de referentiesituatie de knelpunten relatief beperkt zijn. Deze nemen toe door klimaatverandering en nog meer door bodemdaling door gaswinning. Bodemdaling zorgt er voor dat het watersysteem minder robuust is, waardoor de effecten van klimaatverandering harder aankomen. De getoonde kaarten in de presentatie liggen bij de gesprekstafels.

Voor elk van de situaties is ook het aantal kubieke meter (m³) waterberging berekend dat nodig is om weer aan de normen voor wateroverlast te voldoen. Dat laat de opgave zien in dit gebiedsproces.

Wat eraan te doen is? Nynke noemt als hydroloog enkele suggesties: meer lokale berging maken (bredere sloten), meer regionale berging maken (bergingsgebieden), en/of accepteren/afkopen. Aan elk van deze oplossingen zitten voor- en nadelen. Het gebiedsproces is er om deze afwegingen samen met de streek te maken.

Vraag: Kan het gemaal ook groter?

Antwoord: Jawel, maar een technische oplossing is niet altijd de beste oplossing. De sloten naar het gemaal zullen dan ook groter moeten worden. Bovendien heeft Wetterskip Fryslân als beleid om niet te willen afwentelen; als je het gemaal groter maakt verplaats je daarmee het probleem naar het Lauwersmeergebied.

Vraag: Ik mis een ding; het gemaal zou wel eerder aan kunnen.

Antwoord: Dat kan ook wel, maar je kunt het water niet eerder afvoeren dan dat het gevallen is. Voormalen heeft maar erg beperkt zin en brengt bovendien risico's met zich mee: wat als (in de zomer) de regen tóch niet valt? Dan ben je door voormalen een grote hoeveelheid zoet water kwijt.

Vraag: Hoe is de normenkaart tot stand te komen; is die nog accuraat?

Antwoord: De normenkaart voor bebouwd gebied, gras,- en akkerland is gebaseerd op het grondgebruik.

Vraag: Wat is de opgave vanuit de reguliere bodemdaling? Nemen jullie die mee?

Antwoord: Autonome bodemdaling is in dit gebied zo klein, dat het effect daarvan in het niet valt bij de effecten van de bodemdaling door gaswinning en klimaatverandering. In dit proces zijn ze daarom niet meegenomen.

Vraag: Hoe zit het met de andere gaswinningslocaties?

Antwoord: Alle gaswinningslocaties die effect hebben op het plangebied van de Dongeradielen zijn meegenomen en in de bodemdalingscontouren verwerkt.

Vraag: Wat doet de NAM tegen bodemdaling?

Antwoord: Niets. Ze kunnen stoppen met gaswinning, maar dat is momenteel niet aan de orde.

Vraag: Is er al bekend in hoeverre de bodem al gezakt is?

Antwoord: Er is inmiddels een daling van 12 cm geweest op het diepste punt nabij Anjum.

Verzilting

Verzilting is het laatste onderwerp van de avond. Verzilting is de toename van het zoutgehalte in de bodem (wortelzone), het grondwater en het oppervlaktewater. Een kaart laat zien dat langs de gehele Nederlandse zeekust sprake is van verzilting.

Verzilting wordt gedreven door het verschil tussen de hoogte van de zeespiegel en de hoogte van het grondwater en oppervlaktewater. Hoe groter dit verschil, des te groter de druk waarmee zoute kwel omhoog kan komen. De zoetwaterlens wordt daardoor dunner. Verzilting neemt dus toe door de stijging van de zeespiegel. In periodes van droogte neemt het risico van verzilting ook toe, door verdamping van de zoetwaterlens.

Ook bodemdaling heeft effect op verzilting, al is dit minder groot dan klimaatverandering. Het mee laten zakken van het waterpeil met de bodemdaling zou tot gevolg hebben dat verzilting toeneemt. Het beleid van Wetterskip Fryslân is daarom om waterpeilen in principe niet te verlagen. Peilverlaging is daarom ook geen goede oplossing voor wateroverlast.

In het gebiedsproces worden voorstellen ontwikkeld om de effecten van bodemdaling door gaswinning op verzilting te compenseren. De overheden hebben geen concrete opgaven. Het beleid is er vooral op gericht om geen maatregelen te treffen die verzilting verergeren. Wetterskip Fryslân spoelt het watersysteem door en blijft dat ook zo goed mogelijk doen. In het gebiedsproces wordt onderzocht of er koppelkansen zijn in het watersysteem om verzilting te vertragen. Het grootste deel van het plangebied bestaat echter uit landbouwgrond en niet uit water. Daar ligt de verantwoordelijkheid bij de grondeigenaren zelf; zij zijn aan zet om, als ze dat willen, op perceelsniveau iets aan verzilting te doen. Wetterskip Fryslân kan daarin wel meedenken, informatie verschaffen en adviseren.

Om iets aan verzilting te doen kun je bijvoorbeeld denken aan anti-verziltingsdrainage, ondergrondse opslag/berging van zoet water, slimmer doorspoelen/water inlaten en peilverhoging. Ook deze maatregelen hebben allen voor- en nadelen: in het gebiedsproces moet met elkaar gezocht worden naar de beste oplossingen.

Vraag: Waarom wordt er niet meer doorgespoeld om de verzilting tegen te gaan?

Antwoord: We zijn niet het enige waterschap die gebruik maakt van het zoetwater uit het IJsselmeer. Op de momenten dat we het zoetwater het meeste nodig hebben (de zomerperiodes), is er het minst van beschikbaar. Daar komt bij dat er in de toekomst ook nog eens steeds minder beschikbaar zal zijn, in plaats van meer.

3. Hoe nu verder?

Projectleider Jouke Eppenga licht kort toe hoe met deze gegevens verder wordt gegaan binnen het gebiedsproces. Zo staat er momenteel een enquête uit onder de agrariërs in het plangebied. Jouke bedankt kort diegenen die deze al hebben ingevuld en vraagt aan de overige geadresseerden om dit alsnog te doen.

In oktober/november 2024 staat een volgende bijeenkomst op de planning, om eerste concrete oplossingsrichtingen met elkaar te bespreken. Daarna kunnen deze maatregelen/oplossingen verder worden uitgewerkt, en wordt er nog gekeken naar koppelkansen. Zijn er nog andere zaken die (zolang ze verband hebben met de wateropgave) meegenomen kunnen worden in het gebiedsproces?

De presentatie en het verslag komen binnenkort op de website. Op diezelfde website kan men zich ook aanmelden voor de nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen binnen het gebiedsproces.

Vraag: Wordt de volgende bijeenkomst ook weer uitgesteld?

Antwoord: We hopen op schema te blijven, al is er altijd een risico dat een goede voorbereiding meer tijd vraagt. Zorgvuldigheid gaat voor snelheid.

4. Afsluiting

Jaap Jepma rondt het plenaire deel af en dankt iedereen voor zijn/haar komst. Wie dat wil kan verder in gesprek met de deskundigen en de leden van de gebiedscommissie aan verschillende tafels.

Marga Waanders deelt nog dat zij denkt dat de opgaven inmiddels echt een heel stuk duidelijker zijn. Zij hoopt dat er nu gezamenlijk een goede context is opgebouwd om met elkaar aan de slag te kunnen.